

The Plot Against America

Kontrafaktisk historieskrivning med politisk udd

Erik Hedling

The Plot Against America: Counter-factual Historiography with a Political Edge

The Plot Against America is a 2020 American tv-series, created by David Simon and Ed Burns. It consists of six, one-hour long episodes and was produced by Home Box Office. The series is an adaptation of Philip Roth's 2004 novel. It is built on a counter-factual and para-fictional historical narrative, depicting the years 1940–42. Here, the hero pilot Charles Lindbergh becomes American president in 1940 and implements an anti-semitic, Fascist and isolationist agenda. Lindbergh's policy is to keep the USA out of the ongoing war in Europe and Asia by upkeeping friendly relations with Nazi Germany. This political and social process is shown through the point of view of a Jewish family in Newark, New Jersey. The article also emphasizes the series' function as allegory, how it relates to the events connected with the presidency of Donald Trump. The general idea is that historical fiction is more relevant to the period of its production than to the actual period depicted.

I mars 2020 hade den amerikanska tv-serien *The Plot Against America* premiär på den amerikanska streamingtjänsten Home Box Office (i Sverige HBO MAX). Serien utgjorde en adaptation av den amerikanske författaren Philip Roths självbiografiska roman med samma titel, ursprungligen publicerad 2004 (Roth 2016). Serien skapades huvudsakligen av en mycket välmeriterad amerikansk manusförfattare, David Simon, som gjort sig känd för ett antal framgångsrika tv-serier med starkt realistisk förankring, till exempel den påtagligt kritikerhyllade *The Wire* (2002–2008) om poliser i Baltimore, *Treme* (2010–2013, om musiker i New Orleans efter orkanen "Katrina" samt *The Deuce* (2017–2019) om den spirande porrindustrin i New York på 1970- och 80-talen. Benäget bistånd såväl avseende *The Wire* som *The Plot Against America* har Simon

Erik Hedling är professor emeritus i filmvetenskap och verksam vid Språk- och litteraturcentrum, Lunds universitet.

E-post: erik.hedling@litt.lu.se

haft av medförfattaren Ed Burns. I sin recension av serien i brittiska *Guardian* skriver Lucy Mangan:

We may never know what prompted two of the most sociopolitically concerned writers in modern television history to turn at this precise juncture to adapting Philip Roth's 2004 novel *The Plot Against America*, which imagines an America that has elected a populist celebrity demagogue as president and begins to slide towards fascism. But they have, and David Simon's and Ed Burns's six part HBO series has reached our shores (Mangan 2020).

Vi vet emellertid nu genom intervjuer med upphovsmännen att det var det allegoriska som lockade, att Roths dystopiska vision sammanföll med den politiska utvecklingen i USA under Donald Trumps presidentskap 2016-2020, vilket jag adresserar närmare i slutet av denna artikel.

Samtliga serier av Simon och Burns utspelar sig i en vardaglig, skickligt iscensatt stadsmiljö med betydande socialt engagemang och med reminiscenser av den amerikanska 1970-talsfilmen, den så kallade Hollywood-renässansen med verk av Martin Scorsese, John Cassavetes och Robert Altman (Lewis 2008: 281-39); det bör påpekas att i den moderna tv-serien, alltså från 2000-talet och framåt, är det författaren som betraktas som upphovspersonen, inte som i filmen, regissören.

Även om det inte är syftet i föreliggande text att studera *The Plot Against America* i egenskap av adaptation av Roths roman, kan man konstatera att serien följer romanen om än med vissa förändringar. Boken, i utvecklingsromanens skepnad, följer den unge Philip Roths liv under några händelserika år i amerikansk historia, närmare bestämt från juni 1940 till och med oktober 1942. Han växer upp i sin judiska familj med pappa Herman, mamma Bess, den äldre brodern Sandy, den vuxne kusinen Alvin och mostern Evelyn i den judiska stadsdelen Weequahic i Newark, New Jersey, strax utanför New York. De självbiografiska aspekterna av romanen nedtonas emellertid av att familjen i tv-serien inte heter Roth, utan Levin. Avseende detta hänvisar David Simon till Roths egna önskemål:

He wanted to us to change the name from Roth to Levin, because while he had used his family and himself for the narrative, once actors are cast and other writers are coming in with dialogue, it's no longer exactly pristine to what he imagined," Simon said. "He wanted a little bit of distance for his family (Elber 2020).

Dessutom är Philip inte längre den huvudperson genom vars medvetande skendet förmedlas, utan endast en av flera personer ur vars synvinklar berättelsen skrider framåt. Vad som dock behålls från romanen är den kontrafaktiska

historieskrivningen, det vill säga att berättelsen inte följer USA:s förflutna så som vi känner detta under de berörda åren, utan istället konstruerar en alternativ historieskrivning i en "som om" struktur som Olle Sjögren kallar "historisk parafiktion" (Sjögren 2020: 226–240), eller som han preciserar "artefakter som utgår från verkligheten men som bidrar till ett skapa en kritisk motvikt till makthavare med monopolartade sanningsanspråk" (Sjögren 2020: 226). Ett annat begrepp som kan göra sig gällande är det engelska "retrovision" (Cartmell och Hunter 2001: 2), att skapa en motbild mot det vedertagna i syfte att dra uppmärksamhet till historieskrivningens textuella egenskaper, att det inte finns en övergripande historia, bara ett antal medialt förmedlade synvinklar som ständigt reproduceras och omarbetas. "Retrovisions", skriver Cartmell och Hunter, "are both postmodern as academics understand the term – allusive, ironic, knowingly intertextual – and firmly in the line of popular culture's playful and opportunistic treatment of history. Films, to the despair of historians have always taken a 'postmodern' approach to the past, viewing it not as a dull chronicle but as a dynamic resource for exciting stories, and poetic, morally uplifting untruths." (Cartmell och Hunter 2001: 2) *The Plot Against America* verkar helt i denna anda, både som roman och tv-serie.

Kortfattad historiografi

Vissa aspekter av amerikansk historia under den aktuella perioden är väletablerade och kan sammanfattas enligt följande.¹ I juni 1940 rasade det andra världskriget i Europa och Sydostasien. Tyskarna har besegrat fransmännen, och britterna har evakuerat sin armé från Dunkerque. Det förväntade angreppet mot Storbritannien från tyskarna kommer i form av "Blitzen", luftangreppen mot brittiska städer.

USA var vid denna tid kraftigt polariserat mellan interventionister och isolationister – isolationisterna var då den starkare parten. Presidenten, demokraten Franklin Delano Roosevelt (1882–1945), i slutet av sin andra mandatperiod, stödde emellertid britterna i form av det så kallade "destroyers for bases deal" i september 1940, genom vilket USA betalade för tillgång till brittiska flottbaser i Newfoundland och i Karibiska havet med femtio äldre jagare från den amerikanska marinen.

Samma månad undertecknades den så kallade trippelalliansen mellan Italien, Japan och Tyskland i Berlin. Under Roosevelts kampanj för en tredje

1 Vad gäller historieskrivningen om det andra världskriget grundar jag mig på den brittiske militärhistorikern Antony Beevors i mina ögon mycket sakliga framställning av hela skeendet i Beevor (2012). Vad gäller det mer specifika, utvecklingen i USA och de historiska personligheter som omnämns eller figurerar i tv-serien, är det enkelt att hänvisa till det 28 sidor långa "Postscript" som Philip Roth själv tillagt romanutgåvan. Förutom noggranna litteraturhänvisningar och en kronologi finns här också ett antal minibiografier över berörda personer (Roth 2016: 363–391).

mandatperiod som president – vilket aldrig tidigare inträffat i amerikansk historia – betonade han sitt avståndstagande från Hitler och fascismen, samtidigt som han bedyrade att han skulle göra allt för att hålla USA utanför kriget. I november 1940 vann Roosevelt en förkrossande valseger mot den republikanske presidentkandidaten Wendell L. Wilkie (1892–1944).

I mars 1941 accepterade kongressen Lend-lease”, den så kallade låne- och uthyrningslagen, som innebar att presidenten kunde kringgå den av USA deklarerade neutraliteten och förse länder med relevans för det amerikanska försvaret med krigsmateriel. Härav att USA inledde sin omfattande vapenexport till Storbritannien. I juni 1941 startade Tyskland kriget mot Sovjetunionen och i september möttes Roosevelt och Churchill (1874–1965) i den kanadensiska viken Placentia Bay, där den framtida alliansen – ”The Atlantic Charter” – mellan USA och Storbritannien började ta skepnad trots att USA ännu inte var en krigförande nation. Den 7 december 1941 angrep japanerna den amerikanska flottbasen Pearl Harbor på Hawaii med förödande resultat, och dagen efter förklarade kongressen Japan krig. Tre dagar senare förklarade Italien och Tyskland i sin tur krig mot USA, och världskriget var ett faktum. Den amerikanska mobiliseringen tog emellertid tid och i november 1942 kunde USA för första gången delta i en större operation på den västliga krigsskådeplatsen genom den tillsammans med britterna genomförda ockupationen av franska Nordafrika.

Alternativ historieskrivning enligt *The Plot Against America*

År 1940 följer USA händelseförloppet i Europa och Sydostasien, med tyskarnas och japanernas snabba framsteg. Det mesta är baserat på fakta, annat är ren fiktion. De flesta offentliga personerna figurerar emellertid under sina egna namn och deras handlingar och uttalanden är åtminstone i linje med deras officiella biografier. Roosevelt är president och tar kraftigt avstånd från axelmakterna, trots att USA är neutralt. Samtidigt organiserar sig isolationisterna bland annat i organisationen ”America First”, bildat på Yale-universitetet just 1940 (med stöd bland annat från den amerikanska nazistorganisationen German American Bund). Demokratiska och republikanska isolationister, i form av Montanasenatorn Burton K. Wheeler (1882–1975), en av Roosevelts belackare inom det egna partiet, och piloten Charles A. Lindbergh (1902–1974), inriktar sig på en valkampanj inför valet i november 1940 med Lindbergh som republikansk presidentkandidat.

Lindbergh var då en av de mest berömda amerikanerna, hemma såväl som utomlands. Som okänd postpilot hade Lindbergh i maj 1927 som förste person flugit solo över Atlanten, från New York till Paris, på lite mer än 33 timmar. Följden var omedelbar världsberömmelse. 1929 gifte sig Lindbergh med Anne Morrow (1906–2001), dotter till J. P. Morgan-magnaten Dwight Morrow

(1873–1931), sedermera amerikansk ambassadör i Mexiko och senator för New Jersey. 1930 föddes sonen Charles A. Lindbergh Junior.

Lindbergh hamnade återigen på löpsedlarna när sonen blev kidnappad mars 1932. Efter ett intensivt sökande och med åtskillig publicitet hittades ett delvis förruttnat lik efter ett litet barn i ett intilliggande skogsområde. Så småningom arresterades den tyske immigranten och snickaren Bruno Hauptmann (1899–1936) för mordet, och efter vad som beskrivits som ”århundradets rättegång” dömdes han till döden 1935. Samtidigt etablerades Anne Morrow Lindbergh som ledande amerikansk fackboksförfattarinna med flygskildringen *North to the Orient*.

Lindbergh etablerade kontakt med nazistledarna i Tyskland när han på uppdrag av den amerikanska militären tillsammans med hustrun reser till Berlin för att kunna rapportera om den tyska flygindustrin. Det blev flera besök och vänskapliga relationer som kulminerade i att han på order av Hitler tilldelades ”Verdienstorden vom Deutschen Adler”. Förtjänsttecknet för utländska diplomater, instiftat och utdelat av nazistregimen, överlämnades personligen av den tyske flygvapenchefen Hermann Göring (1893–1946) vid en ceremoni på den amerikanska ambassaden i Berlin 1938. Sedermera uttalar Lindbergh sig till försvar för nazistregimen i Tyskland, mot amerikanskt deltagande i ett framtida krig och mot judarna som en destruktiv kraft i USA. Han till och med understryker att det är Roosevelt, britten och judarna som försöker få USA med i kriget.

Med valmanifest som konstaterar att väljarna inte har att välja mellan ”Lindbergh and Roosevelt” utan istället ”it is between Lindbergh and war” vinner Lindbergh valet i en jordskredsseger för Republikanerna 1940 och installeras 1941 som Förenta staternas president med demokraten Wheeler som vice-president. Till inrikesminister utses industrialisten och högste chefen för Ford-verken i Detroit, den kände antisemiten Henry Ford (1863–1947). I maj 1941 lämnar Lindbergh landet för att delta i ett diplomatiskt möte på okänd ort. Efter att uppgifter läckt i Storbritannien kommer det ut att Lindbergh träffat Hitler på Island och att ett icke-aggressionsavtal slutits mellan USA och Tyskland; något senare sluts ett liknande fördrag med Japan på Hawaii. I september samma år kommer den tyske utrikesministern Joachim von Ribbentrop (1893–1946) på officiellt statsbesök till Washington med en stor galamiddag i Vita Huset. Lindbergh inför gradvis repressiva åtgärder mot USA:s judar.

Den kritiska motbilden till Lindberghs regim representeras av den judiske radiokommentatorn och journalisten Walter Winchell (1897–1972), som ständigt häcklar Lindbergh och beskriver det politiska system som gradvis etableras i termer av fascism. I april 1942 håller Winchell ett möte i Paterson, New Jersey, där han predikar mot nationalism och isolationism och dessutom utlovar att han skall försöka bli Demokraternas näste presidentkandidat. ”Take back America” är hans paroll. Kampanjen orsakar antisemitiska upplopp i fler och fler

amerikanska städer, med plundrade och utbrända synagogor samt åtskilliga dödsfall. I Newark placerar den lokale, judiske gangsterledaren Abner "Longie" Zwillman (1904–1959) ut beväpnade vakter, kapabla att mörda, i de judiska kvarteren. I september 1942 kommer beskedet att Walter Winchell skjutits till döds vid ett möte i Louisville, Kentucky.

I New York beslutar borgmästaren Fiorello La Guardia (1882–1947), ursprungligen Republikan men sedermera förknippad med Roosevelt och dennes "New Deal"-politik, att Winchells kropp skall fraktas med tåg till Pennsylvania Station New York för begravning i stadens största synagoga, Temple Em-manuel. Vid begravningen skall Roosevelt och La Guardia själv vara talare. Demonstrationer mot Lindbergh börjar tillta. I ett uttalande av Anne Morrow Lindbergh aviseras att presidenten själv skall flyga i sitt plan till Louisville för att därifrån tala till nationen. Under återfärden till Washington försvinner flygplanet spårlöst.

Tyskarna sprider uppgiften att Lindbergh försvunnit som följd av en judisk-brittisk-kanadensisk konspiration och att det är kanadensiskt jaktflyg som tvingat ned presidentplanet. Vice-president Wheeler deklarerar undantagstillstånd och stänger gränsen mot Kanada. En presstalesman för Anne Morrow Lindbergh uppmanar folket att bortse från rykten som emanerar från utländska huvudstäder och upplyser om att presidenten tidigare överlevt två kraschlandningar. Därtill uppger hon sig inte känna till någon vare sig judisk eller annan konspiration som kunnat föranleda Wheeler att deklarerar undantagstillstånd. Bland dem som stöder Wheeler finns inrikesminister Ford som låter meddela att presidentens hustru står under inflytande av en judisk "Rasputin", och att denne person är ledaren bakom en komplott mot Förenta Staternas regering. Kaos, upplopp och judeförföljelser fortsätter, och Anne Morrow Lindbergh uppges ha drabbats av ett sammanbrott.

Hon återkommer emellertid snart på radion och berättar att lojala amerikaner befriat henne från det militära Walter Reed-sjukhuset Bethesda, Maryland, där hon spärrats in på order av den tillförordnade presidenten Wheeler. Alla olagligheter som bedrivs av myndigheterna, hävdar hon, måste omedelbart upphöra. I sin makes namn uppmanar hon också att alla våldsamheter skall få ett slut, oavsett förövarnas ras, religion eller etnicitet. Samtidigt måste FBI släppa alla som arresterats i samband med hennes mans försvinnande. Hon begär slutligen att kongressen skall avsätta Wheeler och att en ny president skall tillsättas i val som sammanfaller med kongressvalen den första tisdagen efter den första måndagen i november 1942. Så sker. Det antyds att Franklin Delano Roosevelt återinträder som USA:s president, om än att bilder av brinnande röstsedlar på en soptipp pekar på att valet inte genomförts på helt lagliga grunder.

Förklaringen till Lindberghs försvinnande ges privat av Anne Morrow Lindberghs presstalesman. Lindberghs mördade son, Charles Junior, hade aldrig blivit mördad. Kroppen man fann hade utplacerats av nazisterna, som i

själva verket kidnappat Charles junior och fört honom till Tyskland. Han hade uppfostrats i sann nazistisk anda och blivit en lojal Hitlerjugend-medlem. Detta hade utnyttjats av tyskarna för att utpressa Lindbergh. Nu hade de emellertid beordrat Lindbergh till Berlin. Presidenten hade försökt stå emot, men tyskarna hade uttryckligen önskat att Wheeler skulle bli president.

Där slutar tv-serien, men av romanen framgår att japanerna anfaller Pearl Harbor den 7 december 1942, att Tyskland och Italien förklarar krig, att USA inträder i kriget som slutar i början av maj 1945 med allierad seger.

Att försvara sig mot antisemitism

I en substantiell studie av tv-serien låter Meilan Solly upphovsmannen David Simon själv komma till tals:

It's a story of an American dystopia. It seems startlingly prescient in that it anticipates a politician who seizes upon a very simple message and is able to activate the worst fears and impulses of a significant number of Americans. He gets them to relinquish not only power, but some of the most essential bulwarks of self-governance (Solly 2020).

Och det är mot bakgrund av dessa förmenta historiska händelser och denna politiska stämning som vi får följa familjen Levin under de berörda åren. Pappan Herman (Morgan Spector), försäkringsförsäljare, är vid sidan av sin judiska identitet en övertygad amerikansk patriot. Han är, precis som

1. Patrioten Herman (Morgan Spector) med den amerikanska flaggan i högsta hugg.

hustrun Bess (Zoe Kazan) barn till östeuropeiska judar som flytt pogromerna i Östeuropa i slutet av 1800-talet; enligt den amerikanske historikern Julian E. Zelizer kom 1.7 miljoner judar till USA vid sekelskiftet mellan 18- och 1900-tal (Zelizer 2018), så även Hermans och Bess föräldrar.

Till stor del handlar *The Plot Against America* om hur medlemmarna i familjen Levin hanterar det yttre hotet. Hermans stöd för Roosevelt, hans intensiva lyssnande till Walter Winchells radioutsändningar, hans tro på den amerikanska konstitutionens fri- och rättigheter och starka oro över Lindberghs maktövertagande kommer till uttryck genom hela serien. Zelizer utpekar Lindbergh och den i serien just utnämnde inrikesministern Henry Ford som de allra mest kända amerikanska antisemiterna (Zelizer 2018), såväl i vedertagen amerikansk historia som i parafiktionen i *The Plot Against America*. En tredje som nämns av Zelizer är den katolske radioprästen Charles Coughlin (1891-1979), som under 1930-talet nådde miljoner med en under decenniet alltmer tilltagande antisemitisk retorik – även Fader Coughlin figurerar i en radioutsändning i den första episoden av serien.

Hermans hustru Bess (Zoe Kazan) är också hon orolig. Hon är dock inte alls övertygad om att deras amerikanska medborgarskap skall skydda familjen mot de övergrepp mot judar som under seriens gång blir allt värre. Hennes lösning på problemen är att familjen, i likhet med andra judiska familjer i grannskapet, skall emigrera till Kanada.

För lille Philip (Azhy Robertson) och hans äldre bror Sandy (Caleb Malis) är samhällskonflikterna diffusa. Sandy ägnar sig åt att teckna, såväl porträtt som landskapsmotiv. Hans många teckningar av nationalidolen Charles Lindbergh

2. Herman (Morgan Spector) med sina söner Sandy (Caleb Malis) och Philip (Azhy Robertson) i den ofta besökta biografen.

är emellertid gömda under Philips säng i syfte att dölja dessa för föräldrarna, särskilt pappan vars hat mot Lindbergh är grundmurat. Philip är den som av naturliga skäl – hans ringa ålder – är längst från problematiken med Hitler, Lindbergh och den gryende antisemitismen. Ändå har han mardrömmar om den Hitler som tycks paralysera tillvaron och göra hans pappa rasande. Han lever upp av seriens alla hänvisningar till tidens populärkultur, som när föräldrarna travesterar George och Gracie, en hänvisning till det klassiska komediparet George Burns (1896–1996) och dennes hustru Gracie Allen (1895–1964), verksamma i radio från 1920-talet, sedermera i tv och film fram till slutet av 1950-talet. Under seriens gång upplever Philip hur hans amerikanska identitet skakas om, utan att han riktigt kan förstå det. Philips spirande intresse för omvärlden reflekteras också i hans frimärkssamlande, en hobby han delar med familjens idol, den idoge filatelisten Franklin Delano Roosevelt.

Det bör understrykas att Herman uppenbara sympati för ett amerikanskt deltagande i kriget mot Hitlertyskland som nämnts inte direkt delades av Roosevelt vid denna tid. Svante Nordin skriver:

Att Roosevelt avskydde diktatorerna [...] är otvivelaktigt. Men det amerikanska motståndet mot krig och mot allt som skulle kunna föra USA närmare krig var sådant att han måste gå fram med yttersta försiktighet. Varje uttalande som förespråkade motstånd måste balanseras av uttalanden som förespråkade försiktighet och fredsvilja. USA befann sig för övrigt på fredsfot. En av Roosevelts första åtgärder som president hade varit att reducera arméns styrka, som redan tidigare hölls på småstatsnivå, med 140 000 man (Nordin 2009: 67).

Samtidigt genomförde Roosevelt åtgärder som de tidigare nämnda avtalen om vapenexport, framförallt till det desperat stridande Storbritannien, som pekade på medvetenhet om realiteterna.

Betydligt närmare samtidsproblematikerna än Sandy och Philip är emellertid den hetlevrade kusinen Alvin (Anthony Boyle), en man i den tidiga 20-årsåldern som växt upp hos sin farbror Herman efter faderns frånfalle. Alvin är starkt medveten om sin judiska identitet och instinktivt svuren fiende till Lindbergh. Dessutom deltar han i nattliga råder, där Alvin och hans vänner misshandlar tyskättade medlemmar av American Bund när dessa i berusat tillstånd går ut från krogen. Herman har lyckats få Alvin anställd som privatchaufför hos Abe Steinheim, en lokal judisk affärsmagnat som Herman hoppas skall betala för Alvins studier vid Rutgers University i New Brunswick, det ledande universitetet i New Jersey. Till Hermans förtrytelse lämnar dock Alvin Steinheim efter att ha skällt ut sin potentielle mecenat. Trots att det under Lindbergh är förbjudet för amerikanska medborgare flyr han till Kanada där han tar värvning i den kanadensiska armén med det uttalade syftet att "kill

Nazis”. Kanada, som medlem av det brittiska samväldet, befann sig naturligtvis då i krig med Tyskland. I den kanadensiska armén utbildas Alvin i radarteknologi, vilket han visar sig ha fallenhet för. Så småningom avdelas han att delta i en kommandoråd.

Hermans upplevelser av antisemitismen ställs på sin spets i det tredje avsnittet som inleds med att han tvättar bort nazistisk graffitti – hakkors och andra antisemitiska symboler – från minnesstenarna på den judiska begravningsplatsen. Senare under avsnittet reser han tillsammans med familjen till Washington D. C., i syfte att visa upp nationalklenoderna för det frihetens USA som Herman så starkt bejakar för barnen, trots Lindbergh, Wheeler och Henry Ford.

I Washington stöter de snabbt på den sympatiska Mr. Taylor, en tidigare universitetsprofessor från Wabash, ett så kallat ”Liberal Arts-college enbart för män i Crawfordsville, Indiana, som numera arbetar som professionell turistguide i huvudstaden. Varför Taylor slutat som lärare framgår inte, men underförstått torde framgå att någon form av ideologisk ”cancelling” förekommit. (Det är typiskt för berättandestilen i *The Plot Against America* att utelämna närmare information om både det ena och det andra i syfte att stimulera tittarens egen tolkningsförmåga.)

Det går emellertid inte så bra för familjen Levin. När de återkommer till det på förhand bokade hotellet efter första dagen blir de upplysta om att ett misstag begåtts och att de med omedelbar verkan måste lämna hotellet. Att skälen är antisemitiska är ganska uppenbart även om det inte sägs rakt ut. Herman tvekar emellertid inte om orsakssambandet och ställer till en scen, som slutar

3. En uniformsklädd Alvin (Anthony Boyle) i den kanadensiska armén.

med att han får avlägsnas från hotellet av polis, trots att Bess vädjar till honom. Den hyggliche Mr. Taylor ordnar dock snabbt ett nytt hotellrum i närheten.

Vid ett av monumenten avfärdas Herman som "en högröstad jude" och en annan incident inträffar när Herman högljutt uttrycker sin beundran för Walter Winchell på en restaurang. En påtagligt aggressiv bordsgranne uttrycker då föraktfullt om Winchell: "en jude betald av brittena".

Allt detta kontrasteras av bilder av ikoniska, amerikanska nationalklenoder: Jefferson Memorial, som hyllar Thomas Jefferson, den främste upphovsmannen till den amerikanska självständighetsförklaringen 1776 och senare republikens tredje president, National Archives med "the Rotunda" där de centrala dokumenten bakom etableringen av Förenta Staterna är inpräntade i kupolen, Washington Monument, hyllningen till George Washington, segerrik general i självständighetskriget mot brittena och USA:s förste president samt Lincoln Memorial, monumentet över unionens räddare efter inbördeskriget mellan Nord- och Sydstater 1861-65. Kameran fokuserar här de bevingade orden från Lincolns berömda Gettysburg-tal 1863, om "att en regering av folket, till folket och för folket inte skall tyna bort från världen" (svensk översättning från Hedling 2001: 117). Hermans hänförelse över allt detta som han upplever som frihetens högborg är omiskännlig, samtidigt som vistelsen förmörkas av de tilltagande rasistiska skändligheterna.

4. Herman (Morgan Spector), Bess (Zoe Kazan) och Philip (Azhy Robertson) med den hyggliche guiden Mr. Taylor (Michael Cerveris) på besök i Washington.

Rabbinen som Onkel Tom-figur

De två stjärnskådespelare som finns med i *The Plot Against America* är Winona Ryder, främst känd för sin kometartade karriär i Hollywood på 1980- och 90-talen, och John Turturro. Ryders stjärna hade dalat under 00- och 10-talen, delvis på grund av offentliga skandaler och delvis beroende på att hon inte längre hade samma image som ung kvinna (Mendelson 2018). Här är hennes nyare image perfekt som en något falnad judinna – Ryder identifierar sig själv som judisk – och som Bess yngre, ogifta syster; det är naturligtvis inget fel i att vara ogift, i den judiska kulturen i det tidiga 1940-talets USA var det emellertid ett problem.

Hon möter dock i det andra avsnittet rabbinen och änkemannen Lionel Bengelsdorf, från församlingen B'nai Moshe, en församling av mer välbeställda judar bestående av i huvudsak immigranter som ursprungligen kommit från Polen. Bengelsdorf inkarneras av nämnde Turturro, en karaktärsskådespelare av italienskt ursprung som bland annat specialiserat sig på judiska rollporträtt i filmer som Francesco Rosis *The Truce* (1997), Robert Redfords *Quiz Show* (1994) och Ernest Dickersons *Monday Night Mayhem* (2002). I samtliga dessa spelar Turturro historiska personer av judiskt ursprung (Zeitlin 2014). I *The Plot Against America* är han emellertid en skapelse av fiktionen.

Turturro gestaltar Bengelsdorf med en tydligt aristokratisk och intellektuell framtoning. Han tar sig en daglig morgonritt i Newarks parker, han omnämns i termer av att tala tio språk och han föreläser för Evelyn om skillnaderna mellan *Talmud* och *Mishna* (båda judiska religiösa urkunder), och om den judiske 1100-talsfilosofen Maimonides, av Bengelsdorf omnämnd i termer av att

5. Rabbinen Lionel Bengelsdorf (John Turturro) firar politiska triumfer tillsammans med president Charles Lindbergh (Ben Cole).

”Aristoteles möter Bibeln”. Ytterst är polyhistorn Maimonides en metafor för Bengelsdorf själv.

Bengelsdorf är övertygad om att USA måste hålla sig utanför kriget och han sluter sig följaktligen till Lindbergh; vid åtskilliga tillfällen bedyrar han att Lindbergh vill de amerikanska judarna väl och att det pågående kriget är ”europeiskt”. Lindberghs resor till Tyskland förklaras i termer av att Lindbergh spionerade för den amerikanska regeringens räkning. Bengelsdorf odlar sina kontakter särskilt med presidentens hustru, Anne Morrow Lindbergh, och snart utnämns han till chef för New Jersey-kontoret av det nyinrättade ”Office of American Absorption”, en organisation skapad av Engelsdorf själv, i syfte att stimulera integrationen av amerikanska minoriteter, särskilt judar. Evelyn, som snart har en kärleksrelation med Bengelsdorf – senare gifter de sig – får också hon anställning inom samma myndighet. Alvin beskriver Bengelsdorfs verksamhet i termer av att ”göra Lindbergh kosher” och att hans främsta funktion är att ge amerikanska judar tillstånd att rösta på Lindbergh utan att behöva känna sig som antisemiter.

Till Hermans stora förtrytelse lyckas Evelyn rekrytera Hermans son Sandy till projektet ”Just Folks”, där judiska stadspojkar skickas ut på landet, i Sandys fall Kentucky, för att spendera sommaren på en bondgård i syfte att assimilera judarna i det bredare amerikanska samhället. ”Hitler Jugend-fasoner”, menar Herman upprört. Senare i serien, i det femte avsnittet, blir familjen Levin offer för rabbinens nästa integrationsprojekt, ”Homestead 42”, där amerikanska storföretag stimuleras att utlokalisera judiska tjänstemän till landsbygden, också i detta fall Kentucky. Solly skriver:

6. En entusiastisk moster Evelyn (Winona Ryder) möter Lindbergh på Newarks flygplats.

The Jews of America find themselves subjected to increasing anti-Semitism and thinly veiled restrictions on their livelihood. The Office of American Absorption, established to encourage 'America's religious and national minorities to become further incorporated into the larger society,' indoctrinates Jewish teenagers by sending them to the country's rural heartland for summer 'apprenticeships'; an initiative dubbed Homestead 42 similarly relocates urban Jewish families, framing forced relocation as a 'once-in-a-lifetime opportunity' (Solly 2020).

Under en intressant scen i det fjärde avsnittet besöker rabbinen och Evelyn den senares syster och svåger, Herman och Bess. Bengelsdorf berättar här om sin bakgrund i South Carolina, om hur hans far immigrerat från Tyskland, blivit handelsresande och slagits för Sydstaterna under inbördeskriget, och till och med sårats vid slaget vid Chancellorsville (1863). Därtill uttrycker han sin stora beundran för Judah Benjamin (1811-1884), en judisk advokat från Louisiana som innehade flera ministerposter, till slut utrikesminister, i Jefferson Davis sydstatsregering. "På fel sida om den amerikanska historien", kommenterar Herman syrligt.

Hänvisningen till Benjamin blir ytterligare en bestämning av Bengelsdorf själv. Som en sista desperat åtgärd förordade Benjamin att slavar som var villiga att slåss för Södern skulle erbjudas sin frihet som betalning, något som orsakade livlig debatt (Winik 2002: 56). Ändå verkade han inom ramen för en genomrasistisk statsbildning, byggd på slaveriet av den svarta befolkningen som grundförutsättning. På samma sätt kan man koppla Bengelsdorf till Lindberghs rasistiska regim, även om han hela tiden betraktar det för omgivningen, inte minst Herman, uppenbara med skyggglappar. Solly beskriver Lindberghs förehavanden under 1941 i termer av:

The America First Committee's efforts culminated in a 1941 speech Lindbergh delivered at a rally in Des Moines, Iowa. The aviator accused three groups—the British, the Roosevelt administration and American Jews—of 'agitating for war.' Predicting that the 'Jewish groups in this country ... will be among the first to feel [war's] consequences,' he argued that the 'greatest danger to this country lies in [Jews'] large ownership and influence in our motion pictures, our press, our radio and our government (Solly 2020).

Bengelsdorf framhåller dock för Herman att Lindbergh visserligen uttalat anti-semitiska klichéer, men att han tagit tillbaka dem och att hans önskemål nu är att judarna skall bli helt integrerade medborgare i USA. Rabbinen understryker särskilt hur viktigt det är att hålla sig utanför kriget, medan Herman framhåller att krig ibland är ett nödvändigt ont.

Ribbentrops visit

Saker ställs på sin spets vid Joachim von Ribbentrops statsbesök i Washington i det fjärde avsnittet. Bengelsdorf och Evelyn är personligen inbjudna att delta, och som representant för "Just Folks" också Sandy. Herman förbjuder emellertid sonen från att delta och orsakar därmed brytningen mellan Bess och systemen, Evelyn. Att just Ribbentrop får representera den nazistiska regimen i Tyskland beror sannolikt inte bara på att han var utrikesminister, utan också på det faktum att hade bott i USA och Kanada i flera år före det första världskriget, och betraktades som något av naziregimens expert på USA. Ribbentrop försökte hetsa japanerna till att angripa USA (vilket var framgångsrikt) och var därtill en av de främsta förespråkarna för den krigsförklaring Tyskland gjorde mot USA i december 1941 (Bloch 1992: 346) – i parafiktionen i *The Plot Against America* alltså ett år senare. Vid middagen i Vita Huset ser vi till och med Ribbentrop bjuda upp till dans med Evelyn – en dans som förevigas av närvarande journalfilmare, och som senare beskådas av lille Philip i biografen. Plumpen i protokollet för rabbinen och hans fru är de rasistiska tillmälen de får från Henry Ford: "Om detta hade varit södern hade ni judar varit ute och hetsat upp de [svarta]" (Ford använder här en annan, djupt nedsättande term). Evelyn faller då ut i en tirad mot industrialisten på jiddisch. Rabbinen ler åt det förmodat skabrösa och frågar Evelyn – som inte behärskar detta språk – om hon vet vad hon sagt. Evelyn svarar då att hon inte vet, men att hennes gamla mor alltid hade sagt så när hon blev riktigt arg på någon. Bengelsdorf viskar översättningen i hennes öra.

Evelyn och Bengelsdorf representerar "appeasement", eftergifts- eller försoningspolitiken; varje avsnitt av serien inleds med ett montage av journalfilm från tiden. I detta figurerar bland annat de kända bilderna av den brittiska premiärministern Neville Chamberlains återkomst från förhandlingarna med Hitler i München i september 1938 angående Tjeckoslovakiens öde. Här godkände Chamberlain den tyska annekteringen av Sudetenland, enligt sig själv i syfte att undvika ett europeiskt storkrig. Den djupt humanitära, men samtidigt missriktade eftergiftspolitik gentemot Hitler hos Chamberlain och hans företrädare Stanley Baldwin diskuteras ingående av Svante Nordin (Nordin 2013: 159-172).

Bengelsdorf går dock framgent ett tragiskt öde till mötes, efter att ha tillrättaviserat Herman och Bess i form av fördrivningen till Kentucky i enlighet med "Homestead 42"; Herman väljer emellertid att avsluta sin anställning på Metropolitan Life Insurance Company i syfte att kunna bo kvar i Wequahic. Istället arbetar han i saluhallen som hjälpreda åt sin bror Monty. Bess bönfäller honom att de skall fly till Kanada, men Herman fortsätter envetet att hävda att detta är mitt land. "Nej, säger Bess, det är "The American Firsters".

En judisk Rasputin

Efter rasupploppen mot judar, Wheelers statskupp och Lindberghs försvinnande fångslas Anne Morrow Lindbergh och Henry Ford går ut i en kommuniké som meddelar att presidentens hustru stått under inflytande av en judisk "Rasputin", en allusion på Grigorij Rasputin (1869-1916), den sibiriske munk/mystiker som uppnådde stort inflytande över Alexandra Feodorovna, kejsarinna över Ryssland i början av 1900-talet. Detta inflytande anses ha berott på Rasputins förmåga att bota kejsarparets son, kronprinsen Alexej Romanov, som led av livshotande hemofili. I *The Plot Against America* inriktas denna liknelse mot det faktum att Rasputin enligt den dåtida ryktesspridningen ansågs ha haft ett sexuellt förhållande med kejsarinnan (Figes 1998: 32-33)., alltså skulle Bengelsdorf ha haft en liknande relation med presidenthustrun. FBI-agenter stormar in i paret Bengelsdorfs sovrum. En förtvivlad Evelyn söker sig till systemen Bess för att kunna gömma sig. Bess avvisar henne emellertid med uppmaningen till Evelyn att ringa von Ribbentrop för att få hjälp.

Efter kongressens ingripande mot Wheeler och "American Firsters" blir Bengelsdorfs sista bidrag till berättelsen att förmedla Lindberghs öde i slutet av det sjätte avsnittet. I den sista bilden av honom i serien ser vi honom sitta och bläddra i ett exemplar av Franz Kafkas *Processen* från 1925; precis som Bengelsdorf var Kafka av judisk börd. Den välkända handlingen i Kafkas roman blir en metafor för de erfarenheter Bengelsdorf just genomgått, erfarenheter som fördjupas av Turturros skickliga skådespeleri. Den konspiration som han anklagats för att ha lett mot USA inverteras. Det är regeringen, med framförallt Wheeler och Ford i spetsen, som i själva verket konspirerat mot USA.

Alvins krig

Även om Herman till slut skrider till handling mot Lindbergh genom att i det femte avsnittet gå på ett av Winchells valmöten – där han blir misshandlad av "American Bund"-anhängare – är det brorsonen Alvin som får stå för det mest radikala motståndet genom att ansluta sig till den kanadensiska armén och resa till Europa för att slåss mot nazismen. Han deltar i en kommandoråd. En föraning om detta är att ett journalfilmsutdrag på bion i avsnitt tre nämner en framgångsrik brittisk räd, "Operation Claymore", under våren 1941. "Claymore" var ett anfall mot norska Lofoten i vilket kommandosoldaterna lyckades erövra vitala delar av en så kallad "Enigma-maskin", den tyska krigsmaktens krypteringsapparat, med åtföljande kodnycklar, vilket senare blev avgörande bland annat i kampen mot de tyska ubåtarna i Atlanten (West 2015: 10).

Vi möter Alvin i slutet av avsnitt tre liggande i en sjukhussäng med ena benet amputerat vid knäet. Omnämmandet av "Claymore" knyter Alvin både till Norge och till underrättelseoperationer i allmänhet. Metaforiken tättnar ytterligare i början av avsnitt 4, där vi stöter på "Little Robert", en benlös tiggare

som läser upp baseballodds på gatan. Alvin visar sig mycket riktigt ha varit med på en kommandoråd mot Norge. Han är vid återkomsten till USA svårt desillusionerad och djupt deprimerad. Dessutom ansätts han av FBI, eftersom han ju brutit mot lagen genom att kriga för en annan nation. Och på grund av trakaserierna mot honom tvingas Monty, Hermans bror, ge honom sparken från jobbet på saluhallen; även Herman trakasseras av såväl FBI som Bengelsdorf för att ha härbärgerat en landsförrädare. Så småningom lämnar Alvin Herman hus och bosätter sig i Philadelphia, där han framgångsrikt arbetar i den kriminella spelbranschen efter att ha uppfunnit en metod som säkrar spelmaskinernas myntkassor.

Efterhand kommer nya regeringsagenter att sätta press på Alvin. Denna gång är det emellertid inte FBI, utan briter och kanadensare som är ute efter hans radarkompetens. I det sjätte avsnittet luras Alvin iväg av en tidigare vapenbroder som plötsligt dyker upp. Denne berättar att två av de män som försökte rädda Alvin i Norge, där Alvin tydligen inte precis utmärkt sig, fortfarande lider av sina svåra skador från räddningsaktionen. Han lurar i väg en av samvetskval tyngd Alvin till en grupp män, ledda av en engelsman som under stort hyschpysch tar med Alvin ut på en lång biltur. Efter en övernattning kommer man till ett skogsavsnitt där han förevisas en stor apparat, uppenbarligen radarutrustning av något slag, och ber honom visa sina tricks. Känslor av skuld och skam medför att Alvin gör som han är tillsagd. Det antyds också för honom att Lindbergh, genom sin grundmurade hjältestatus och omfattande popularitet, hade varit betydligt svårare än Wheeler att få bort vid presidentvalet 1944. Efter att ha skruvat en stund på apparatens kontrollfunktioner, upplyses han om att

7. Alvin (Anthony Boyle) på den hemliga radaranläggningen ute i vildmarken.

hans uppdrag är slutfört. Därefter får han en bil att köra och en uppmaning om att en annan bil är parkerad på andra sidan gränsen till Pennsylvania. I den senare bilen dagen därpå ser han i en tidning att presidentens och dennes flygplan saknas efter flygningen från Louisville, varvid han förmodligen förstår att han varit delaktig i ett attentat. Som tittare förstår vi ännu mindre än Alvin. Är det han som med någon form av radarteknologi orsakat presidentens försvinnande? I enlighet med den tvetydighet som ofta råder i *The Plot Against America* får vi inget svar. Men för Alvin fullbordas förmodligen kriget mot Charles Lindbergh med en seger antytt av att han, när han återvänder till Philadelphia, ber sina kolleger säga att han varit sjuk och hemma under de tre senaste dagarna. Han vill alltså dölja sina förehavanden i vildmarken. Men allt detta avser som sagt bara parafiktionen. I den vedertagna historiografin levde Lindbergh vidare, om än märkt av sina kontroversiella ställningstaganden före kriget. Max Wallace noterar i sin bok om amerikanska nazistsympatisörer att Lindbergh var just en sådan och att hans roll som en av ledarna för isolatoinisterna också verkligen medförde skador för den judiska befolkningen i USA (Wallace 2005: 358).

Ku Klux Klans härjningar

Det sista antisemitiska övergreppet i *The Plot Against America*, som kommer i det sjätte avsnittet, är det allra grövsta. Levins grannar, den judiska familjen Wishnow, drabbas av olycka. Pappan dör och i enlighet med Homestead 42 skickas mamman och den lille sonen Seldon iväg till Danville, Kentucky. Modern arbetade precis som Herman för det rikstäckande Metropolitan Life Insurance Company. En detalj i sammanhanget är att det är Philip som, genom ett hemligt besök hos faster Evelyn, orsakat familjen Wishnows flytt till Kentucky i förhoppningen att den egna familjen skulle slippa. En kväll ringer en förtvivlad Seldon ett rikssamtal till den allt mer oroliga Bess – han känner ingen i Danville – och berättar att mamman inte kommit hem för att laga middag åt honom. Efter många samtal fram och tillbaka, kontaktar Bess familjen Mawhinney, Sandys värdar under ”Just Folks”-vistelsen, och ber dem åka och hämta Seldon, vilket de gör. Herman och Sandy sätter sig sedan i bilen för en lång färd från Newark till Kentucky. I Kentucky på natten ser de män i vita dräkter, en del med vita huvor med hål för ögonen och dessutom hus som står i brand. Väl framme hos Mawhinneys blir de upplysta om att Ku Klux Klan tagit Seldons mamma och bränt henne levande i bilen.

I sin korta historik över amerikansk antisemitism understryker Zelizer Ku Klux Klans angrepp på judar i Södern (Zelizer 2020) och den undersökande journalisten Eleanor Kilbanoff betonar att: “Hate groups have long called Kentucky and the region home – from the days when white supremacists influenced state and local government, to 11 years ago, when Ku Klux Klan

members beat a young man nearly to death at a county fair, to today” (Kilbanoff 2017). När Herman, med Sandy och Seldon i bilen, på vägen hem passerar Mrs Wishnows utbrända bil, avleder Sandy Seldons uppmärksamhet. Ku Klux Klan, i den andra inkarnation som uppstod efter D. W. Griffiths öppret rasistiska storfilm *The Birth of a Nation* (1915), var visserligen försvagad under 1940-talet, men fortfarande livaktig nog för att genomföra grymma dåd av det slag som skildras i *The Plot Against America*.

Parafiktionen revisited

En av de spekulationer som serien naturligtvis föranleder är naturligtvis hur det skulle ha gått om USA gått med i kriget ett år senare. Att de allierade fortfarande skulle ha vunnit är närmast en truism, de tyska och japanska ekonomierna hade sannolikt inte lyckats upprätthålla kriget längre än vad de gjorde. Men själva krigsförloppet hade säkerligen ändrats. Förmodligen hade tyskarna nått längre in i ett Sovjetunionen som i så fall hade fått vara utan den avgörande amerikanska hjälpen avseende förnödenheter och krigsmateriel under 1942. Men tyskarna hade ändå bara lyckats erövra en bråkdel av det väldiga Ryssland. Och personalresurserna i Sovjetunionen var till synes oändliga. Britterna fick ju hjälp redan före det amerikanska inträdet i kriget, så de hade förmodligen klarat sig, även om operationerna i Nordafrika och segern vid El Alamein i november 1942 gissningsvis hade låtit vänta på sig ytterligare ett år. Frågan om huruvida kriget hade avslutats som det gjorde i augusti 1945 är hypotetisk; i romanen anger ju Roth att det gjorde just detta. USA hade i atombomben ett

8. Bengelsdorf (John Turturro) och Evelyn (Winona Ryder) hos sin välgörarinna, presidentfrun Anne Morrow Lindbergh (Caroline Kaplan).

förödande vapen som förmodligen hade använts även mot Tyskland efter de första sprängningarna i Japan. Men som sagt det blir bara spekulationer.

Den huvudsakliga förståelsen av tv-serien torde emellertid inte vara denna. Istället kan man i enlighet med Mats Jönssons allmänna teori om historiska fiktioner betrakta det hela utifrån axiomet att: ”Film utgör ett i stora delar outnyttjat historiskt källmaterial som alltid säger mer av empiriskt värde om sin produktionskontext än det gör om perioden som skildras.” (Jönsson 2004: 1). *The Plot Against America* låter sig således, som tidigare nämnts, förstås i termer av allegori, som en berättelse om 2019–20, när serien producerades. I denna tolkningskontext infinner sig ofrånkomligen Donald Trump och hans kontroversiella presidentskap.

Redan några av de skribenter jag vänt mig till (Solly och Mangan) antyder det allegoriska i de rader jag citerat. Rent bokstavligt blir detta i en lång *New York Times*-artikel av Charles McGrath, där han skriver:

A few months before he died, in 2018, Roth told me in an interview that he never intended his book as a political allegory. But by then, with the Trump administration in full swing, he agreed that the parallels between the world he invented and what was happening in contemporary America were hard to ignore: a demagogic president who openly expresses admiration for a foreign dictator; a surge of right-wing nationalism and isolationism; polarization; false narratives; xenophobia and the demonization of others (McGrath 2020).

McGrath berättar vidare om manuskriptförfattaren David Simon att också denne underströk tv-seriens allegoriska egenskaper:

Simon admitted that the conclusion of his “Plot Against America” is a good deal darker and more uncertain than Roth’s, a reflection of the cultural moment at hand. “Do you think we can go back to normal after Donald Trump?” he said. “I don’t. I’m very frightened. Something has shifted in our whole political demeanor, and we’re not dealing with it.” “We’re having this argument: Is Donald Trump good or bad?” he added. “As if the argument ends with him” (McGrath 2020).

Den stora skillnaden, enligt Roth, var dock att Charles Lindbergh verkligen hade varit en hjälte och i tv-serien framställs också Lindbergh med ganska stor tvetydighet. I de tidiga avsnitten yttrar han fruktansvärda saker, men humaniseras gradvis tillsammans med hustrun. Han gestaltas diskret av Ben Cole, men förekommer uteslutande i autentiska journalfilmer, skickligt inklippta i det fiktiva händelseförloppet. Men han är också vid tillfällena datorgenererad, som i bilderna tillsammans med Adolf Hitler vid toppmötet på Island. Det

förekommer också bilder från Billy Wilders hyllningsfilm om Atlantflygningen, *The Spirit of Saint Louis* (1957), alltså bilder av flygplanet och oceanen, inte av Lindbergh själv som i filmen spelades av James Stewart, urtypen för populistiska folkhjältar i Hollywood (Hedling 1992: 30–34). Lindbergh blir i *The Plot Against America* till slut nästan något av en hygglig figur, möjligtvis efter påverkan av Engelsdorf, om än Lindberghs marionett och Onkel Tom-figur. De värsta skurkarna och hoten mot demokratin är emellertid Wheeler och Ford: det är ju också de som i slutet av serien verkställer den verkliga konspirationen mot USA.

Eller, tycks serien vilja uttrycka, i överförd betydelse: Donald Trump! De antisemitiska dimensionerna av Trumps år vid makten – antijudisk retorik, upplopp, mord, och pogromer (som i *The Plot Against America*) – återspeglas enligt Zelizer i form av Robert D. Bowers terrorangrepp mot en synagoga i Pittsburg 2018 med 11 döda som följd (Zelizer 2018). Vidare, enligt samme författare, Trumps övertagande av epitetet ”America First”, med dess uppenbart antisemitiska konnotationer, bland annat genom anknytningen till Lindbergh, samt hans indirekta kritik mot George Soros, den judiske filantropen, för inblandning i amerikansk politik. Man kan också nämna upploppen i under ”Unite the Right”-demonstrationerna i Charlottesville, Virginia, i augusti 2017, där representanter för vit överhöghet under sin marsch skanderade ”Jews will not replace us” (Green 2017). Trump vägrade som känt efter oroligheterna, där en person dog, att lägga huvudskulden på rasisterna.

Andra givna analogier mellan Trump och *The Plot Against America* är den isolationism Trump gjort sig känd för, det vill säga brottet med den traditionella tanken om USA:s moraliska ansvar gentemot omvärlden (Eliassen Restad 2019). Trumps mest omtalade åtgärder härvidlag var exempelvis USA:s utträde ur Paris-avtalet om klimatet, hans överenskommelse med talibanerna om tillbakadragande från Afghanistan och det uppsagda avtalet om insyn i det iranska atomenergiprogrammet i utbyte mot indragna sanktioner. Därtill hans glidande stöd till internationella organisationer som NATO och FN, organisationer som en gång tillkommit på amerikanskt initiativ. Och en hel del av stämningarna i *The Plot Against America* känns igen i de chockerande bilderna av Trump-anshängarnas försök att tränga in i Capitolium i januari 2021.

The Plot Against America är en rent konstnärligt lysande tv-serie. Genom skapandet av en fantasieggande och till yttermeravisso starkt realistisk parafiktion lyckas den kombinera en hög nivå av underhållning med ett stycke från samhällskritik, rykande aktuell. Att dess roll av profetia uppmärksammades i USA är givet, men också i Sverige fick den denna status, exempelvis i en kort, men mycket uppskattande recension i *Aftonbladet* (Fjellborg 2020).

Ett problem är alltid hur fiktionen skriver historia: ”var fakta tar slut och fiktionen tar vid” (Salomon 2015). Roth löser detta problem genom sitt och i en fotnot i denna text omnämnda, långa ”Postscript”, där den vedertagna

berättelsen kring alla historiska gestalter i romaner återges i detalj, alltså var ”fiktionen tar vid”. Denna saknas, förmodligen av genreskäl i tv-serien, som dock genom sin tvetydiga berättarstil, en stil som aktivt pockar på tolkning, undviker tvärsäkra konklusioner. Ändå är detta möjligen en tänkbar svaghet i tv-serien *The Plot Against America*.

Referenser

- Beevor, Anthony, 2012. *The Second World War*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Bloch, Michael, 1992. *Ribbentrop*. New York: Crown Publishing.
- Carrtmell, Deborah & Hunter, I. Q., 2001. ”Retrovisions: Historical Makeovers in Film and Literature”, s. 1-7, i Carrtmell, Deborah, Hunter, I. Q. & Whelehan, Imelda (red.), *Retrovisions: Reinventing the Past in Film and Fiction*. London and Sterling, VA: Pluto Press.
- Elber, Lynn, 2020. ”Author Roth Weighed in on ‘Plot Against America’ TV Series”, *Washington Times*, 2020-03-13, tillgänglig på <http://www.washingtontimes.com>, citerad 2020-10-07.
- Eliassen Restad, Hilde, 2019. ”Whither the ‘City Upon a Hill’? Donald Trump, America First, and American Exceptionalism”, *Texas National Security Review*, 3:1, December 2019, tillgänglig på <http://www.tnsr.org>, citerad 2021-10-08.
- Figes, Orlando, 1998. *A People’s Tragedy: The Russian Revolution 1891-1924*. Harmondsworth, Middlesex: Penguin.
- Fjellborg, Karolina, 2020. ”Skrämmande och välskräddad allegori över samtiden”, *Aftonbladet*, 2020-03-17, tillgänglig på <http://www.aftonbladet.se>, citerad 2021-10-08.
- Green, Emma, 2017. ”Why the Charlottesville Marchers Were Obsessed with Jews”, *The Atlantic*, 2017-08-15, tillgänglig på <http://www.theatlantic.com>, citerad 2021-10-08.
- Hedling, Erik, 2001. *Brittiska fiktioner: Intermediala studier i film, tv, dramatik, prosa och poesi*. Stehag och Stockholm: Symposion.
- Hedling, Erik, 1992. ”Populism i Hollywood”, *Smedjan*, 4.
- Jönsson, Mats, 2004. *Film och historia: historisk Hollywoodfilm 1960-2000*. Lund: KFS.
- Lewis, Jon, 2008. *American Film: A History*. New York: W. W. Norton & Company, Inc.
- Kilbanoff, Eleanor, 2017. ”The State of Hate in Kentucky”, *WPLF*, 2017-09-13, tillgänglig på <http://www.wplf.org>, citerad 2021-10-07.
- Mangan, Lucy, 2020. ”The Plot Against America Review – Fascism Grips in Taut Political Allegory”, *Guardian*, 2020-07-14, tillgänglig på <http://www.theguardian.com>, citerad 2020-10-02.
- McGrath, Charles, 2020. ”‘The Plot Against America’ Imagines the Rise of an Intolerant Demagogue”, *The New York Times*, 2020-03-08, tillgänglig på <http://www.nytimes.com>, citerad 2021-10-07.
- Mendelson, Scott, 2018. ”The Grim Reasons Winona Ryder Vanished from Hollywood”, *Forbes*, 2018-09-07, tillgänglig på <http://www.forbes.com>, citerad 2021-09-29.
- Nordin, Svante, 2009. *Fyra som förde krig: Hitler, Stalin, Churchill, Roosevelt och idéerna de stred för*. Stockholm: Atlantis.

- Nordin, Svante, 2013. *Winston Churchill och den brittiska världsordningens slut*. Stockholm: Atlantis.
- Roth, Philip, 2016 (2004). *The Plot Against America*. London: Vintage.
- Salomon, Kim, 2015. "Historiska romaner anger sällan när fakta tar slut och fiktionen tar vid". *Respons* 3, tillgänglig på <http://www.tidskriftenrespons.se>, citerad 2021-10-13.
- Sjögren, Olle, 2020. "Att skuggboxas med Hitler: En essä om historiska parafiktioner", s. 226–240 i Björklund, Elisabet, Gustafsson, Tommy & Zander, Ulf (red.), *Historiska fiktioner: En antologi om film, tv och historia*. Stockholm: Carlssons.
- Solly, Meilan, 2020. "The True History Behind 'The Plot Against America'", *Smithsonian Magazine*, 2020-03-16, tillgänglig på <http://www.smithsonianmag.com>, citerad 2021-10-01.
- Wallace, Max, 2005. *The American Axis: Henry Ford, Charles Lindbergh and the Rise of the Third Reich*. New York: Macmillan.
- West, Nigel, 2015. *Double-Cross in Cairo: The True Story of the Spy who Turned the Tide of War in the Middle East*. London: Biteback.
- Winik, Jay, 2002. *April 1865: The Month that Saved America*. New York: Harper Perennial.
- Zeitlin, Alan, 2014. "John Turturro: Being Italian, Playing Jewish", *The New York Jewish Week*, 2014-05-06, tillgänglig på <http://www.jewishweek.timesofisrael.com>, citerad 2021-09-29.
- Zelizer, Julian E., 2018. "Trump Needs to De-militarize his Rhetoric", *The Atlantic*, 2018-10-29, tillgänglig på <http://www.theatlantic.com>, citerad 2021-09-28.